

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

Teachers' Satisfaction to Good Governance of Adminstrators in Expanded Opportunities School Nongchok District Bangkok Metropolis

เสาวลักษณ์ บัวจันทร์^{*1}, นิวัตต์ น้อยมณี², วิภาวรรณ สุขสถิตย์³, เสาวนีย์ เลวลีย์⁴, วิไลวรรณ เทียนประนมกร⁵

¹⁻⁵สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ, *saowalak1992miw@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 169 คน การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบ่งชั้นภูมิโดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ร้อยละ 0.98 ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วย ค่าที ค่าเอฟ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก
2. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์การทำงานโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำหลัก : ความพึงพอใจของครู, การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

Abstract

The objective of this research were 1) to study good governance management of school administrators in schools to expand educational opportunities under the NongChok District Office, Bangkok. And 2) to compare the level of good governance of school administrators from the perspective of teachers at schools under NongChok District Office, Bangkok, classified by gender,

age and work experience. Examples of teachers in schools under NongChok District Office, Bangkok. In the academic year 2566 B.E., 169 people were obtained by using the topographic randomization method. The sample size according to the Gregg and Morgan sample size schedule and simple randomization. The tools used in the study were a five-level scale questionnaire with confidence values 0.98 Analysis of data using descriptive statistics to determine frequency, percentage values, average values, T-values, one-way analysis of variability, and double-difference testing using the method of the chef.

The research were found as follows 1. The satisfaction level of teachers in accordance with the good governance of school administrators. The school has expanded educational opportunities in NongChok District Office, Bangkok, as a whole. 2. Good governance management of school administrators. Schools expand educational opportunities in Nong Chok District Office, Bangkok, classified by gender, education level, age, overall work experience and not different in each area.

Keywords: Teacher Satisfaction, Good Governance Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ระบุมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดไว้ใน มาตรา 65 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมสังคมไทยให้อยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญ 6 ประการ ตามหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งสิ่งที่นักบริหารการศึกษา และบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือการเป็น "ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ" การศึกษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น "ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ" ที่มีความรู้และประสบการณ์ เป็น

บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบ การทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ การบริหารสถานศึกษา นอกจากจะบริหารบุคลากรครูผู้สอนแล้ว ผู้บริหารมีอาชีพจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและที่แก้ไขเพิ่มเติม มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการระดมความสามารถและทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตในเชิงนโยบาย ที่มีผลการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะดำรง ซึ่งแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยที่ยังคงขับเคลื่อนการดำเนินงานตามทิศทางนโยบายที่กำหนดจากส่วนกลาง สะท้อนให้เห็นความมีสติปัญญาของผู้บริหารในการบริหารจัดการโดยไม่สูญเสียคุณค่าและอัตลักษณ์ที่เป็นอยู่ของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารจัดการนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่สถานศึกษา (ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ, 2561)

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ถือเป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร ในการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร การจัดการศึกษาในระบอบอย่างมีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวิสัยทัศน์มุ่งมั่นเป็นองค์กรหลักของกรุงเทพมหานครในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นกลุ่มผู้นำในประชาคมอาเซียน มียุทธศาสตร์หลักตามแผนปฏิบัติราชการกรุงเทพมหานครในการเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้ มหานคร แห่งโอกาสของทุกคน และมียุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาการศึกษา ขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีบทบาทและภารกิจสำคัญในการวางแผนทางการศึกษาเพื่อเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563)

นโยบายและแนวทางปฏิบัติ การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐของกรุงเทพมหานคร อาศัยตามประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง มาตรฐานและหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ ประกอบด้วย นิยามคำศัพท์ บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง นโยบายการเปิดเผยข้อมูล และแนวปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูล โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 17 และ 18 แห่งพระราชบัญญัติการบริหารงาน และการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลที่ต้องเปิดเผยตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลต่อสาธารณะ โดยต้องให้ประชาชนทั่วไปสามารถ

เข้าถึงได้อย่างเสรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ หรือพัฒนาบริการและนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้ และกำหนดให้มีศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐทำหน้าที่ประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวเพื่อเปิดเผยแก่ประชาชน เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลต่อสาธารณะของกรุงเทพมหานครสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลดังกล่าว จึงกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของกรุงเทพมหานครให้หน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครนำไปปฏิบัติ การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐของกรุงเทพมหานครจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง นโยบาย แนวปฏิบัติ ไม่ว่าข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบใดหรือสถานที่ใดก็ตาม และต้องได้รับการอนุญาตจากตัวแทนหน่วยงานหรือเจ้าของข้อมูลก่อนการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลได้ถูกนำไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาบริการในรูปแบบต่างๆ หรือนำไปต่อยอดสร้างนวัตกรรมได้ (คณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐของกรุงเทพมหานคร, 2564)

งานวิจัยหลักธรรมาภิบาล มีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมากการบริหารงานในสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่บริหารทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตหนองจอกเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จากนางวาสนา บุญทน พบว่า ด้านงบประมาณ เป็นปัญหามากที่สุด ในโรงเรียนทั้ง 37 โรงเรียน ของเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการร้องเรียน เรื่อง การใช้งบประมาณความไม่โปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาของเขตหนองจอก ร้องเรียนผ่านระบบ ทราฟฟี่ฟองดูว์ (Traffy Fondue) เป็นระบบเทคโนโลยี การบริหารจัดการปัญหาบ้านเมืองของกรุงเทพมหานคร จากที่กล่าวมา เรื่อง การถูกร้องเรียนการใช้งบประมาณความไม่โปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาของเขตหนองจอกนั้น เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ขาดคุณธรรมในการบริหารงาน การบริหารที่ดีจะต้องมีความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ (วาสนา บุญทน, 2566)

จากปัญหามีการร้องเรียน เรื่อง การใช้งบประมาณความไม่โปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาของเขตหนองจอก ร้องเรียนผ่านระบบ ทราฟฟี่ฟองดูว์เพื่อให้สถานศึกษา มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงานประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยผู้ศึกษาจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

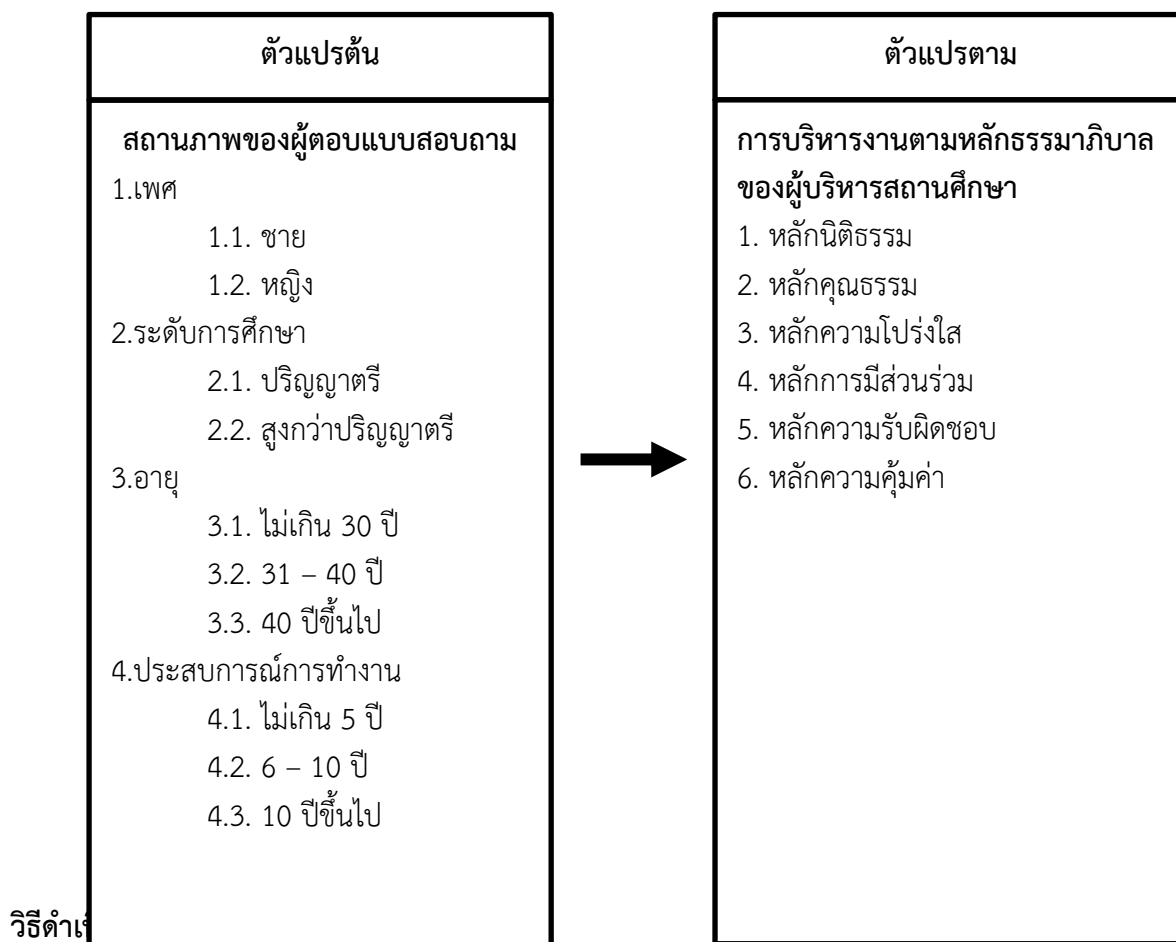
1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ต่อไป

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้จะนำมาเขียนเป็นความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 292 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Mogan (Kerjcie and Morgan, 1970 : 608) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก ประกอบด้วย โรงเรียนหนองจอกพิทยาสรรณ์ โรงเรียนวัดสามง่าม โรงเรียนสังฆประชาอนุสรณ์ โรงเรียนวัดพระยาปลา โรงเรียนสุเหร่าลำแขก โรงเรียนบ้านลำต้นกล้วย โรงเรียนวัดลำด้อยตึง รวมทั้งหมด 7 โรงเรียน และเลือกครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างทุกคน จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามไปสอบถาม ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 169 คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test ค่าสถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Anova)

ผลการวิจัย

1. ระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า

2.1 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา และการควบคุมดูแลสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรมสร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาให้กับผู้รับบริการ นอกจากนี้หลักธรรมาภิบาลยังสร้างสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ตั้งอยู่ในครรลองคลองธรรม และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ นรมน ชันดี (2561) ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลว่าเป็นแนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ดี ซึ่งหลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบของของสถานศึกษามีกระบวนการจัดการที่สามารถนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ คราค (Clarke. 2001) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกานา พบว่าในประเทศที่ด้อยพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่เป็นจริงเป็นจัง มีการปรับตัวในการปฏิบัติต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจสำคัญ การใช้หลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คิมเมท ฟิลิป (Kimmet Philip, 2005) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบอบการเมืองการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในเชิงกลยุทธ์ทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย เมื่อพิจารณาเป็นประเทศและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษา โดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในด้านใดบ้าง โดยพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้และเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะที่บ้านเมือง ความไม่แน่นอน เศรษฐกิจฝืดเคือง เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นรูปแบบการบริหารแนวใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ ซึ่งนั่นก็คือจุดประสงค์สำคัญของหลักธรรมาภิบาล และนอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมานี้ ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการเมือง การปกครอง โดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทาญจน์ เก่งกลสิกิจ (2564) วิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ จีรวรรณ มีภูมิ (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารงาน

ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ ประจง (2566) วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวม อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ หลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านหลักความโปร่งใส และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้ายคือ ด้านหลักคุณธรรม เมื่อจำแนกในส่วนรายละเอียดแต่ละด้าน สามารถนำผลการวิจัยมาเสนอได้ดังต่อไปนี้

1) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีความถูกต้อง มีความทันสมัย มีการยึดหลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการในการปฏิบัติงาน มีการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆในสถานศึกษา มีการพิจารณา มอบหมายงานโดยใช้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับด้วยความเป็นธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญา ยกพล (2563) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ (2564) การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก

2) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยึดหลักความเป็นธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ และอุทิศตนเพื่อส่วนรวม มีความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทธานันท์ โพธิ์กัน (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3 ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ ชัน แก้ว พรหมคำ (2564) การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก

3) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สาธารณชนทราบอย่างสม่ำเสมอ และสร้างการรับรู้ที่ตรงกันในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริณญา ศิริประโคน (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนบ้านมาบเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนบ้านมาบเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ จิตต์พิชชา จรียา (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ด้านหลักความเปิดเผยและโปร่งใส อยู่ในระดับมาก

4) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีความมีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น กับคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และชุมชน มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู และชุมชน ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาของสถานศึกษา มีการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรมน ชันดี (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ ดิยานนท์ แสงบุตร (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

5) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบตามความสามารถ ความถนัด ของบุคลากรในสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาธรณ์ สิริวรรณกุล (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ด้านหลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ อุบลวรรณ ประจง (2566) ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 หลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก

6) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการจัดสรรทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีการรณรงค์ให้บุคลากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปณณ สุกสีโล (นิติกัญจนจินดา) (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ เพลงไพลิน สีนั่นชัย (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครด้านหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครพบว่า ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปลูกฝังให้บุคลากรปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในศีลธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะงานการเงิน พัสดุที่ต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ ต้องปฏิบัติอย่างตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

2. จากผลการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านหลักความคุ้มค่า ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 2 รองจากสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดสรรทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และมีการตั้งคณะกรรมการควบคุม กำกับติดตามการใช้ทรัพยากร

3. จากผลการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านหลักนิติธรรม ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 รองจากสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารสถานศึกษา โดยการยึดกฎระเบียบแนวการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างยุติธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้ปฏิบัติในสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรได้เข้าใจตรงกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น
3. ควรศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และสังกัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชันแก้ว พรหมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จตุพร โพธิ์ภักดี. (2562). การศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- จุฑาทาญจน์ เก่งกลิจ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แผน ข มหาวิทยาลัยศิลปากรปีการศึกษา.

- จิรวรรณ มีภูมิ. (2565). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ดาวรรณ ถวิลการ, (2561). อ้างในวิทยานิพนธ์ของ สหัตพงษ์ พิทอนวร. (2563). การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับจรรยาบรรณวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เทียนนท์ แสงบุตร. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นรมน ชันดี. (2561). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปริญญาก ยกพล. (2563). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระสมุห์วิเชียร จิตตสาโร (ภูมิศรี). (2563). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพลงไพลิน สิ้นธนนชัย. (2566). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2562). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วราภรณ์ อำไพ. (2561). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วันรบ บุญนำ. (2561). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนของครูกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- วาสนา บุญทน. (2566). การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566.
- ศศิธร ขวัญหลาย. (2561). การบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิรินญา ศิริประโคน. (2561). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนบ้านมาบเตย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564 - 2569). ส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- อัจฉราพรรณ โมรัตน์. (2562). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14(1).
- อุบลวรรณ ประจง. (2566). การศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Kerjcie,R.V. & Morgan, D.W. Detemining Sample for Research Activities. Journal
- Likert, R. (1962). New Pattern of Management. New York : Mcgraw-Hill.